

Tájékoztató a magyar nyelvészeti dolgozatok elkészítéséről

A tájékoztatóban szereplő tartalmi és formai követelmények a magyar nyelvészeti dolgozatok elkészítésével kapcsolatos **általános elvárásokat** foglalják össze. (Más tudományterületek gyakorlata egyes pontokon eltérő lehet.) Az egyes tanórák oktatói esetleges további elvárásairól külön tájékoztatást adnak. A záródolgozat, illetve diplomamunka elvárásairól pedig további eligazítás található a kari honlapon.

1. Tartalmi követelmények

A dolgozatok általában a következő **szerkezeti egységeket** tartalmazzák:

1. A vizsgálat tárgyának, a kutatási problémának a világos meghatározását.
2. A kutatási terv leírását: mit vár a kidolgozástól, mi a munka célja (a kapcsolódó hipotézisek is megfogalmazandók); milyen elméleti keretben (ha ez releváns kérdés), illetve milyen módszerrel, hogyan kívánja megvalósítani kutatási célját a szerző.
3. Az anyaggyűjtésről (ha volt ilyen) hiteles, részletes tájékoztatást.
4. A téma kifejtését; világos, logikusan felépített, a gondolatmenetnek megfelelően (bekezdésekkel, szükség szerint címekkel, alcímekkel) tagolt szerkezetben; érveiben és következtetéseiben is bizonyítva, hogy a dolgozat írója megfelelően feldolgozta a vonatkozó szakirodalmat. (A hivatkozások elkészítéséről lásd a 3. pontot.)
5. Az eredmények, következtetések összefoglaló bemutatását.
6. A felhasznált és hivatkozott irodalom jegyzékét. (Elkészítéséről lásd a 4. pontot.)
7. Mellékleteket (adattár, függelék), ha a feldolgozás szükségessé teszi. (A szorosan kapcsolódó táblázatokat, diagramokat azonban általában a szövegben helyezzük el.)

A dolgozat szerzőjének be kell tartania az alapvető **tudományetikai**, illetőleg a tudományterületnek megfelelő **hivatkozási és idézési szabályokat**. (A plágium fogalmáról és következményeiről lásd a Kar ezzel kapcsolatos tájékoztatóját.)

2. Formai követelmények

A dolgozatot **számítógépes szövegszerkesztővel** kell elkészíteni. Beállítások: 12-es betűméret, Times New Roman betűtípus, másfeles sorköz, 3 cm-es margók, sorkizárás; lapszámozás. A gondos helyesírás (írásjelek, kis- vagy nagyköjtőjelek, idézőjelek megfelelő alkalmazása stb.), fogalmazás és a szakszerű nyelvhasználat alapvető elvárás.

A dolgozat **címlapján** szerepelnie kell a dolgozat címének, a szerző nevének (és Neptun-kódjának), szakjának, az intézmény nevének, valamint a kurzus adatainak (a kurzus kódja, címe, oktatója). A címlap belső oldalára (kézírással) rá kell írni a következőt: „Kijelentem, hogy a dolgozat saját, önálló munkám eredménye”, ez dátummal és saját kezű aláírással hitelesítendő. A nagyobb terjedelmű munkákhoz (záródolgozat, diplomamunka) tartalomjegyzéket is készítsünk.

A dolgozat **áttekinthetősége** érdekében a gondolati egységek elválasztását bekezdések használatával oldjuk meg. A magasabb szintű tagolást fejezetekre osztással, címekkel, alcímekkel, illetve decimális rendszerű számozással (1., 1.1., 1.2., 1.2.1., 1.2.2. stb.) valósíthatjuk meg. Értelmi kiemelésre a **félkövér** betűtípust használjuk (más megoldásokat: aláhúzást, dőlt betűt, más betűtípust stb. erre nem alkalmazunk).

A magyar vagy idegen nyelvű **nyelvi adatot** mindig dőlt (kurzív) betűtípussal szedjük. Nyelvi adatnak tekintünk minden olyan esetet, amelyben a megállapítások a vizsgált nyelvi elemre önmagára vonatkoznak; pl.: „A *kökény* szó ótörök eredetű...”; „Az ótör. *rindrü* > m. *gyöngy* szó története...”; „Az *igazgyöngy* összetétel előtagja...”; „A *csizmát, pirosat* értelmezői szerkezetben...”; „A *kezet nyújt* szószerkezetben...”; „A -t tárgyrag használatával...”. A máshonnan kiemelt nyelvi adat (azaz a tárgyalt nyelvi elem) szöveggörnyezetét nem kurziváljuk; pl.: „Hogy kerül a *csizma* az asztalra?”; „»Kék a *kökény*, kék a káka« (Petőfi)”. Ha a nyelvi adatot toldalékkal illesztjük a mondatba, csak a nyelvi adatot kurziváljuk, a toldalékot pedig kötőjellel kapcsoljuk hozzá; pl.: „A kökénycserje termését szintén *kökény*-nek nevezzük”. (Nem kurziváljuk viszont a szót, ha nem nyelvi adatként szerepel, pl.: „A kökényből lekvárt készítenek”.)

Különleges karakterek (nyelvtörténeti, nyelvjárási, idegen nyelvű adatok) esetén is igyekezzünk a megfelelő karaktert a karaktertáblából beilleszteni.

A nyelvészetben **további sajátos jelölések** is használatosak. Ezek gyakoribb példái:

A szó **jelentését** félidézőjelek között (jelentésjel), álló betűtípussal szedve közöljük; pl.: „A román eredetű *kilinta* 'sajtnyomó tál' jelentésben használatos”; „A *kém* származéka a 'fürkészve, figyelmesen néz valamit; vizsgál, kutat' jelentésű *kémlel*”.

Kikövetkeztetett, illetve hipotetikus alak(ulat): *. Pl.: fgr. **kota*; **Én meg ő sétált*.

A **származás**, nyelvi fejlődés jele: >. Pl.: fgr. **kelke-* > *kell*; ur. **kala* > **χalu* > *hal*; m. *király* < szl. **korľь* < ófn. *Karl*.

A **jelentésváltozás**: →. Pl.: *remek* 'darab' → 'mesterdarab' → 'kiváló, nagyszerű'.

A megfelelés jele: ~. Pl.: m. *fa* ~ finn *puu*, zam. jur. *pa*, *pea* stb.

A szóalakbeli helyzet jelölése, pl. szókezdő, hangzóközi és szóvégi *t*-nél: *t-*, *-t-*, *-t*.

Az idézett szövegben a **kihagyást**, illetve szerzői **betoldást** szögletes zárójelek közé tesszük. Pl.: „Ebben a kérdésben [...] nem tudunk állást foglalni”; „Apáidtól örökölted őket [ti. a szavakat, szólamokat – X. Y.], apáid gondolkodásmódját örökölted velük”.

A fentebbiektől eltérően nem kötelező, de ajánlható a **szaktudományi szerzők** teljes nevének KISKAPITÁLIS betűtípussal való kiemelése (lásd e tájékoztatóban is).

3. A hivatkozás

A nyelvtudományban a felhasznált forrásokra, szakmunkákra a **szöveg közben és zárójelben** (nem pedig lábjegyzetben) hivatkozunk.

A mű (tanulmány, kötet stb.) egészére való hivatkozás esetén a szerző(k), szerkesztő(k) nevével és évszámmal: (P. DOMBI 1974) vagy (KISS–PUSZTAI szerk. 2018). Valamely mű egy részletére való hivatkozás esetén a nevet és évszámot kettőspont után követi a pontosan megadott lapszám: (TOLNAI 1910: 21) vagy (KIEFER 2005: 129–130). Olyan szerkesztett művek esetében, melyekben az egyes fejezetek szerzői nevesíthetők, a mű egyes fejezeteire, továbbá azok részleteire az adott fejezet szerzőjének nevével hivatkozunk: (KUGLER 2000) vagy (KUGLER 2000: 275–277).

Ha egy szerzőtől (szerzőpárostól) egyazon évben megjelent több munkára is hivatkozunk, az évszámot kiegészítjük az ábécé kisbetűivel (BENKŐ 1998a: 24–25) vagy (BENKŐ 1998b); ugyanígy járunk el e tételekkel a bibliográfiában is.

Egyes művekre (fontosabb kézikönyvek, forráskiadványok, szótárak) azok rövidítésével hivatkozunk; a mű egészére: (MGr.), illetve részletére utalva: (EMN. 1: 27), szótáraknál (szükség esetén) a címszó megadásával (TESz. *erdő*). Indokolt esetben egyéni rövidítéseket is bevezethetünk (a rövidítések általános elveinek megfelelően), melyeket a bibliográfiában szintén fel kell oldani (vö. a 6. pont alatti bibliográfiában is).

A hivatkozásokat **többféleképpen is** beépíthetjük szövegünkbe. Pl.: „A szó német eredetű (TESz.)”; „A változások összetett szempontrendszer szerint értékelhetők (BENKŐ 1998a: 259–269)”; „A nyelvtörténet újabb tankönyveiben (BENKŐ 1998a; KISS–PUSZTAI szerk. 2018) ezt érhetjük tetten”; „A nyelvi változások nyelvtörténeti (BENKŐ 1998a, 1998b) és szociolingvisztikai (LABOV 1975) szempontból is vizsgálhatók”.

A folyó szövegben említett műcímeket normál betűtípussal közöljük. Pl.: „KIEFER FERENC Van-e magyar jelentéstan? című cikke...”; „A Toldi első énekében...”; stb.

4. A bibliográfia

A dolgozat végén szereplő bibliográfiában **fel kell tüntetni minden olyan művet**, amelyre a dolgozatban támaszkodtunk és hivatkozunk. Ezekre a szövegben, a felhasználás helyén a fentebbi módon hivatkozunk, a bibliográfiában pedig további adataikat is közöljük. A tételek szerzői betűrendben követik egymást; a feloldandó rövidítéseket is közéljük soroljuk be. (Lásd a 6. pont alatti bibliográfiai példasort.)

Első helyen a szerző (szerzők, szerkesztők) teljes neve áll. (Nem magyar szerzők esetében a vezetéknevet vessző után követi a keresztnév.) A szerzői neveket követi a megjelenés éve, majd a tőlük felhasznált munka címe. Pl.:

DIEWALD, GABRIELE 1997. *Grammatikalisierung*. Max Niemeyer Verlag, Tübingen.

KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC szerk. 2018. *A magyar nyelvtörténet kézikönyve*. A magyar nyelv kézikönyvei XXIX. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Ha egy szerzőnek (vagy szerzőpárosnak) ugyanazon évben megjelent több munkáját is felhasználtunk, az évszámot a latin ábécé kisbetűivel egészítjük ki. Pl.:

BENKŐ LORÁND 1998a. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. 2. kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest.

BENKŐ LORÁND 1998b. Anyanyelvi örökségünk. *Magyar Nyelvőr* 122: 381–389.

A bibliográfiai tétel további leírását az határozza meg, hogy önállóan vagy nem önállóan megjelent műről van-e szó.

Önállóan megjelent mű esetében a kötet címét a kiadó neve és a megjelenés helye követi. (A sorozatban megjelent munkáknál a sorozat nevét is szokás közölni.) Pl.:

P. DOMBI ERZSÉBET 1974. *Öt érzék ezer muzsikája. A szinesztézia a Nyugat lírájában*. Kriterion Kiadó, Bukarest.

TOLNAI VILMOS 1910. *A szólásokról*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 12. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

Nem önállóan megjelent mű esetében azonban a következőképpen járunk el.

a) **Folyóiratban, periodikában** megjelent cikkek esetében a periodika nevét és az évfolyamot is megadjuk. Az évfolyamon belüli kötetszámot általában nem jelöljük, csak az adott éven belül nem folyamatos lapszámozású periodikák esetében. Pl.:

KIEFER FERENC 2005. Van-e magyar jelentéstan? *Magyar Nyelv* 101: 129–139.

LADÓ JÁNOS 1983. Nemesi-e a kettős családnév? *Édes Anyanyelvünk* 5/4: 9.

b) **A több szerző munkáiból összeállított kötetek** esetében a könyvfejezet, illetve tanulmány címét követő „In:” után közöljük a kötet adatait – a szerkesztők nevét, a kötet címét, a kiadó nevét és a kiadás helyét –, végül pedig az oldalszámot. Pl.:

KUGLER NÓRA 2000. A partikula. In: KESZLER BORBÁLA szerk., *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 275–277.

LABOV, WILLIAM 1975. A nyelvi változás mechanizmusáról. In: SZÉPE GYÖRGY – PAPP MÁRIA szerk., *Társadalom és nyelv*. Gondolat Kiadó, Budapest. 255–286.

A befoglaló munkák címét (önálló vagy szerkesztett kötet címe, periodika neve) a bibliográfiában dőlt betűtípussal szedjük.

A **rövidítéssel azonosított munkák** bibliográfiai leírásában a következő gyakorlatot követjük. A rövidítést követő egyenlőségjel után következik a tétel leírása. Ha szerkesztett kötetről van szó, a szerkesztők neve a mű címe után áll; ha szerző(k) neve kötődik hozzá, az a mű címe előtt kap helyet. A megjelenés évszáma viszont mindkét esetben a bibliográfiai tétel végére kerül. Pl.:

EMN. = Jókai Mór, *Egy magyar nábob* 1–2. Jókai Mór összes művei. Regények 5–6. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962.

MGr. = *Magyar grammatika*. Szerk. KESZLER BORBÁLA. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000.

TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* 1–3. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.

5. Egy sajátos probléma: az internetes hivatkozások

Ha egy munkát ugyan az interneten értünk el és használtunk, ám az elektronikus változat a nyomtatásban megjelent mű pontos megfelelője, az internetes elérhetőséget

nem kell külön megadnunk, csak a nyomtatott mű leírását. A csak az interneten elérhető irodalomra is hivatkoznunk kell azonban, lehetőleg a fentebbi minták rendjét követve.

Név nélkül közölt írás esetében a szerző neve helyén az „N. n.” rövidítés alkalmazható. Az utolsó letöltés dátumát a webcím után zárójelben szokás megadni. Pl.:

BG. 2019. 47 orosz repteret neveztek át, Viszockij is névadó lett.
https://index.hu/kulfold/2019/05/31/47_orosz_repteret_neveztek_at_viszockij_is_nevado lett (2019. 08. 26.)

IMREH RÉKA 2017. A laikus nyelvrokonítási kísérletekkel kapcsolatos oktatásmódszertani kérdések. *Anyanyelv-pedagógia* 10/3: 22–33.
http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/img/keptar/2017_3/Anyp_X_2017_3_2.pdf
(2019. 08. 26.)

N. n. 2010. Dugonics András: Jólánka, Etelkának leánya.
<https://renhirek.blogspot.com/2010/05/dugonics-andras-jolanka-etelkanak.html>
(2019. 08. 26.)

Ha a dolgozatban sok online forrást használunk (különösen, ha pusztán nyelvi anyagként, illetve hagyományos módon nehezen leírhatókat), azokra a bibliográfiát követő külön blokkban, egy Internetes hivatkozások cím alatt is hivatkozhatunk. Pl.:

Net1 = <https://www.gyakorikerdesek.hu/kereses.php?keres=nyelvrokons%C3%A1g>
(2019. 08. 26.)

Net2 = <https://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9056730> (2019. 08. 26.)

6. További ajánlott irodalom és alkalmazások

ECO, UMBERTO 2003. *Hogyan írjunk szakdolgozatot?* Kairosz Kiadó, Budapest.

FERCSIK ERZSÉBET 2003. *Dolgozatírás – felsőfokon.* Krónika Nova Kiadó, Budapest.

MAGAY TAMÁS szerk. 2011. *A magyar szótárirodalom bibliográfiája.* 2., javított és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.

CS. NAGY LAJOS 1999. *Gyakrabban használt nyelvészeti kiadványok.* Trezor Kiadó, Budapest.

Helyesírási portál: <http://helyesiras.mta.hu>

6. Melléklet: Minta a bibliográfiához

- BENKŐ LORÁND 1998a. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. 2. kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest.
- BENKŐ LORÁND 1998b. A nyelvi változások mibenléte és jellegzetességei. *Magyar Nyelvőr* 122: 385–397.
- DIEWALD, GABRIELE 1997. *Grammatikalisierung*. Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- P. DOMBI ERZSÉBET 1974. *Öt érzék ezer muzsikája. A szinesztézia a Nyugat lírájában*. Kriterion Kiadó, Bukarest.
- EMN. = Jókai Mór, *Egy magyar nábob* 1–2. Jókai Mór összes művei. Regények 5–6. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962.
- IMREH RÉKA 2017. A laikus nyelvrokonítási kísérletekkel kapcsolatos oktatásmódszertani kérdések. *Anyanyelv-pedagógia* 10/3: 22–33.
http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/img/keptar/2017_3/Any_p_X_2017_3_2.pdf
(2019. 08. 26.)
- KIEFER FERENC 2005. Van-e magyar jelentéstan? *Magyar Nyelv* 101: 129–139.
- KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC szerk. 2018. *A magyar nyelvtörténet kézikönyve*. A magyar nyelvtörténet kézikönyvei XXIX. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- KUGLER NÓRA 2000. A partikula. In: KESZLER BORBÁLA szerk., *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 275–277.
- LABOV, WILLIAM 1975. A nyelvi változás mechanizmusáról. In: SZÉPE GYÖRGY – PAPP MÁRIA szerk., *Társadalom és nyelv*. Gondolat Kiadó, Budapest. 255–286.
- LADÓ JÁNOS 1983. Nemesi-e a kettős családnév? *Édes Anyanyelvünk* 5/4: 9.
- MGr. = *Magyar grammatika*. Szerk. KESZLER BORBÁLA. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000.
- MNSz. = *Magyar Nemzeti Szövegtár*. <http://corpus.nytud.hu/mnsz> (2019. 08. 26.)
- N. n. 2010. Dugonics András: Jólánka, Etelkának leánya.
<https://renhirek.blogspot.com/2010/05/dugonics-andras-jolanka-etelkanak.html>
(2019. 08. 26.)
- TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* 1–3. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.
- TOLNAI VILMOS 1910. *A szólásokról*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 12. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.